

Edward Snowden, Chelsea Manning και Julian Assange: Οι νέοι μας ήρωες.

του Σλάβοϊ Ζίζεκ (Μετάφραση Barikat)

Όλοι θυμόμαστε το χαμογελαστό πρόσωπο του Προέδρου Ομπάμα, γεμάτο ελπίδα και εμπιστοσύνη, στην πρώτη του προεκλογική καμπάνια: "Ναι, μπορούμε!" (Yes, we can!) - μπορούμε να απαλλαχτούμε από τον κυνισμό της εποχής του Μπους και να επαναφέρουμε την δικαιοσύνη και την ευημερία στον Αμερικάνικο λαό. Τώρα που οι ΗΠΑ συνεχίζουν τις μυστικές επιχειρήσεις και διευρύνουν το κατασκοπευτικό τους δίκτυο, κατασκοπεύοντας ακόμα και τους συμμάχους τους, μπορούμε να φανταστούμε κόσμο να φωνάζει στον Ομπάμα: "Πώς μπορείς να στέλνεις τα μη επανδρωμένα (drones) να σκοτώνουν; Πώς μπορείς να κατασκοπεύεις ακόμα και τους ίδιους τους συμμάχους μας;" Ο Ομπάμα σιγοψιθυρίζει με ένα σαρδόνιο χαμόγελο: "Ναι, μπορούμε!". Αλλά η απλή προσωποποίηση χάνει τον στόχο: η απειλή για την ελευθερία που αποκάλυψαν οι "whistleblowers" έχει πιο βαθιές συστημικές ρίζες. Ο Edward Snowden πρέπει να προστατευθεί όχι μόνο επειδή οι πράξεις του ενόχλησαν τις αμερικάνικες μυστικές υπηρεσίες. Εκείνο που αποκάλυψε είναι κάτι στο οποίο όχι μόνο οι ΗΠΑ αλλά όλες οι μεγάλες (και όχι τόσο μεγάλες) δυνάμεις, από την Κίνα, μέχρι τη Ρωσία, τη Γερμανία και το Ισραήλ, επιδίδονται (στο βαθμό που είναι τεχνολογικά ικανές).

Οι πράξεις του Snowden έδωσαν μια στοιχειοθετημένη βάση στις υποψίες μας ότι μας παρακολουθούν και μας ελέγχουν - το μάθημα τους είναι παγκόσμιο και φτάνει πέρα από το κλασικό "κράζω τους Αμερικάνους". Από τον Snowden δεν μάθαμε τίποτα παραπάνω από εκείνα τα οποία ήδη υποθέταμε ότι ισχύουν. Είναι όμως άλλο πράγμα να ξέρεις κάτι γενικά, και άλλο πράγμα να έχεις για αυτό βάσιμα στοιχεία. Είναι κάτι σαν να ξέρεις ότι ο σύντροφός σου γυρνάει από εδώ και από εκεί - κάποιος μπορεί να δεχτεί την αφηρημένη γνώση - αλλά η οδύνη αρχίζει όταν μαθαίνεις τις "καυτές λεπτομέρειες", όταν βλέπεις τις φωτογραφίες...

Το 1843 ο νεαρός Καρλ Μαρξ ισχυρίστηκε ότι το γερμανικό παλιό καθεστώς "απλά και μόνο φαντάζεται ότι πιστεύει στον εαυτό του και απαιτεί από τον υπόλοιπο κόσμο να φαντάζεται το ίδιο". Σε μια τέτοια κατάσταση το να ντροπιάζεις εκείνους που βρίσκονται στην εξουσία γίνεται όπλο. Ή, όπως το θέτει ο Μαρξ: "Η πίεση πρέπει να εντείνεται με το να προστίθεται σε αυτήν η ίδια η συνείδηση της πίεσης, η ντροπή πρέπει να γίνεται ακόμα μεγαλύτερη με το να δημοσιεύεται." Αυτή είναι ακριβώς η κατάστασή μας σήμερα: είμαστε αντιμέτωποι με τον ξεδιάντροπο κυνισμό των αντιπροσώπων της υπάρχουσας παγκόσμιας τάξης, οι οποίοι μονάχα φαντάζονται ότι πιστεύουν στις ιδέες τους για τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα κτλ. Αυτό που συνέβη με τις αποκαλύψεις του Wikileaks είναι ότι η ντροπή - η δικιά τους και η δικιά μας, που ανεχθήκαμε να μας εξουσιάζουν με αυτό τον τρόπο - γίνεται ακόμα πιο ντροπιαστική με το να δημοσιεύεται. Εκείνο για το οποίο πρέπει να ντρεπόμαστε είναι η παγκόσμιας κλίμακας διαδικασία της σταδιακής συρρίκνωσης εκείνου που ο Καντ ονόμασε "δημόσια χρήση του λόγου" (public use of reason). Στο κλασικό του έργο "Τί είναι ο διαφωτισμός;" ο Καντ αντιπαραθέτει τη "δημόσια" και την "ιδιωτική" χρήση του λόγου (reason) - όπου "ιδιωτική" είναι για τον Καντ η κοινωνική-θεσμική τάξη μέσα στην οποία υπάρχουμε (το κράτος, το έθνος...), ενώ "δημόσια" είναι η υπερεθνική καθολικότητα της άσκησης του λόγου μας: "Η δημόσια χρήση του λόγου πρέπει να είναι πάντα ελεύθερη και μόνο αυτή μπορεί να διαφωτίσει τους ανθρώπους. Η ιδιωτική χρήση του λόγου, από την άλλη, μπορεί συχνά να είναι πολύ στενά περιορισμένη δίχως να

εμποδίζει ιδιαίτερα την πρόοδο του διαφωτισμού. Με τον όρο δημόσια χρήση του λόγου εγώ αντιλαμβάνομαι τη χρήση του λόγου που γίνεται από κάποιον ερευνητή ή λόγιο καθώς απευθύνεται στο κοινό του. Ενώ ως ιδιωτική χρήση του λόγου αντιλαμβάνομαι τη χρήση του λόγου που κάνει κάποιος από μια δημόσια διοικητική θέση με την οποία τον έχουμε εμπιστευτεί."

Βλέπουμε σε ποιο σημείο ο Καντ αποστασιοποιείται από την φιλελεύθερη κοινή μας λογική: ο χώρος του κράτους είναι "ιδιωτικός" περιορίζεται από συγκεκριμένα συμφέροντα, ενώ τα άτομα που σκέφτονται πάνω σε γενικότερα ζητήματα κάνουν χρήση του λόγου με τρόπο "δημόσιο". Αυτός ο Καντιανός διαχωρισμός προσιδιάζει ιδιαίτερα στο διαδίκτυο και σε άλλα νέα μέσα τα οποία διχάζονται μεταξύ της "δημόσιας χρήσης" τους και του ολοένα και αυξανόμενου "ιδιωτικού" τους ελέγχου. Στην εποχή του cloud computing, δεν έχουμε πλέον ανάγκη ισχυρών προσωπικών υπολογιστών: λογισμικά και δεδομένα μας παρέχονται κατόπιν ζήτησης, οι χρήστες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε διαδικτυακά εργαλεία και εφαρμογές μέσω του προγράμματος περιήγησής τους.

Αυτός ο θαυμάσιος καινούργιος κόσμος είναι, παρόλα αυτά, μόνο η μία όψη της ιστορίας. Οι χρήστες έχουν πρόσβαση σε προγράμματα και αρχεία λογισμικών τα οποία διατηρούνται κάπου μακριά σε δωμάτια ελεγχόμενων κλιματικών συνθηκών με χιλιάδες υπολογιστές - ή, για να αναφέρω μια προπαγανδιστική ατάκα για το cloud computing: "Οι λεπτομέρειες αφαιρούνται από τους καταναλωτές, οι οποίοι δεν χρειάζεται πλέον να είναι ειδικοί ή να έχουν τον έλεγχο της τεχνολογικής υποδομής του συστήματος (cloud) που υποστηρίζει όλες αυτές τις λειτουργίες.

Εδώ δύο λέξεις προδίδου το νόημα: αφαίρεση και έλεγχος. Για την διαχείριση του συστήματος (cloud) είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα σύστημα παρακολούθησης το οποίο να ελέγχει την λειτουργία του πρώτου. Αυτό το σύστημα είναι κατ' ανάγκη κρυφό από τους χρήστες του. Όσο περισσότερο το μικρό αντικείμενο που κρατώ στο χέρι μου (smartphone) είναι κομμένο και ραμμένο στα μέτρα μου, εύκολο και "διαφανές" στη χρήση του, τόσο περισσότερο η όλη κατασκευή βασίζεται στο να γίνεται η "δουλειά" κάπου αλλού, σε ένα απέραντο κύκλωμα μηχανημάτων που συντονίζουν την εμπειρία του χρήστη. Όσο πιο κοντά αισθανόμαστε στο αντικείμενο που χρησιμοποιούμε, όσο πιο φυσική και αυθόρμητη είναι η εμπειρία χρήσης αυτού του αντικειμένου, τόσο περισσότερο αυτό ρυθμίζεται από το αόρατο δίκτυο που ελέγχεται από κρατικές υπηρεσίες και μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις που έχουν την δική τους κρυφή ατζέντα.

Αν επιλέξουμε να ακολουθήσουμε το μονοπάτι των κρατικών μυστικών, φθάνουμε αργά ή γρήγορα στο μοιραίο σημείο όπου το νομικό πλαίσιο το σχετικό με το τι είναι μυστικό και τι όχι γίνεται το ίδιο κρατικό μυστικό. Ο Καντ διατύπωσε το βασικό αξίωμα του δημοσίου δικαίου: "Όλες οι πράξεις που σχετίζονται με το δίκαιο άλλων ανθρώπων είναι άδικες αν ο γνώμονας (το κριτήριο) των πράξεων αυτών δε συνάδει με τη δημοσιότητα." Ένας μυστικός νόμος, ένας νόμος άγνωστος στα υποκείμενά του, νομιμοποιεί τον αυθαίρετο δεσποτισμό αυτών που τον ασκούν, όπως καταδεικνύει και ο τίτλος μιας πρόσφατης αναφοράς για την Κίνα: "Ακόμα και το τι είναι μυστικό είναι μυστικό στην Κίνα." Ενοχλητικοί διανοούμενοι που γράφουν για την πολιτική καταπίεση, τις οικολογικές καταστροφές, την φτώχεια στην περιφέρεια κτλ., έφαγαν πολλά χρόνια φυλάκισης επειδή πρόδωσαν κάποιο κρατικό μυστικό και το παράδοξο ήταν ότι πολλοί από τους νόμους που όριζαν το καθεστώς των κρατικών μυστικών ήταν οι ίδιοι απόρρητοι, κάνοντάς το δύσκολο για τον καθένα να ξέρει πως και πότε είναι εκτός νομιμότητας.

Εκείνο που καθιστά τον ολοκληρωτικό έλεγχο της ζωής μας τόσο επικίνδυνο δεν είναι ότι χάνουμε την ιδιωτικότητά μας, ότι όλα μας τα προσωπικά μυστικά είναι φανερά στον μεγάλο αδερφό. Δεν υπάρχει κρατική υπηρεσία που να μπορεί να ασκήσει τέτοιο έλεγχο - όχι επειδή δεν ξέρουν αρκετά, αλλά επειδή ακριβώς ξέρουν υπερβολικά πολλά. Η ίδια η ποσότητα των δεδομένων είναι τεράστια και παρόλα τα εξειδικευμένα προγράμματα που χρησιμοποιούνται για να εντοπιστούν ύποπτα μηνύματα, οι υπολογιστές που διαχειρίζονται δισεκατομμύρια δεδομένων είναι πολύ ηλίθιοι για να τα ερμηνεύσουν και να τα αξιολογήσουν ορθά. Έτσι γελοία λάθη όπου τυχαίοι άνθρωποι καταγράφονται ως εν δυνάμει τρομοκράτες συμβαίνουν αναγκαστικά και αυτό κάνει τον έλεγχο των επικοινωνιών ακόμα πιο επικίνδυνο. Χωρίς να ξέρουμε γιατί, χωρίς να έχουμε κάνει κάτι παράνομο, ενδέχεται οποιοσδήποτε να καταγραφεί ως εν δυνάμει τρομοκράτης. Θυμηθείτε την θρυλική απάντηση ενός συντάκτη εφημερίδας ιδιοκτησίας Hearst όταν ο Hearst τον ρώτησε γιατί δεν θέλει να πάρει την άδεια που δικαιούτο: "Φοβάμαι ότι αν φύγω, θα επικρατήσει το χάος, όλα θα καταρρεύσουν, αλλά φοβάμαι ακόμα περισσότερο να ανακαλύψω ότι αν φύγω τα πράγματα θα συνεχίσουν να λειτουργούν κανονικά χωρίς εμένα, απόδειξη του ότι δεν είμαι στην πραγματικότητα απαραίτητος." Κάτι αντίστοιχο μπορεί να ειπωθεί και για τον κρατικό έλεγχο των επικοινωνιών μας: πρέπει να μας ανησυχεί το ότι δεν έχουμε μυστικά, το ότι η μυστικές κρατικές υπηρεσίες ξέρουν τα πάντα, αλλά πρέπει να μας ανησυχεί ακόμα περισσότερο το ενδεχόμενο να αποτύχουν σε αυτή τους την προσπάθεια.

Και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι "whistleblowers" παίζουν σημαντικό ρόλο σήμερα στο να κρατούν το "δημόσια λόγο" (δημόσια χρήση του λόγου) εν ζωή. Ο Assange, ο Manning, ο Snowden, αυτοί είναι οι νέοι ήρωες, υποδειγματικές περιπτώσεις των νέων ηθών που αρμόζουν στην εποχή μας, του ψηφιοποιημένου ελέγχου. Δεν είναι απλά καταγγέλλοντες που δεν αποδέχονται τις παράνομες πρακτικές ιδιωτικών εταιριών και τις καταδίδουν στις δημόσιες αρχές. Καταγγέλλουν αυτές τις ίδιες τις δημόσιες αρχές όταν ασκούν "ιδιωτική χρήση του λόγου".

Χρειαζόμαστε τέτοιους ανθρώπους στην Κίνα, στη Ρωσία, παντού. Υπάρχουν κράτη πολύ πιο καταπιεστικά από τις ΗΠΑ - απλά φανταστείτε τι θα είχε συμβεί σε κάποιον σαν τον Manning σε δικαστήριο στην Κίνα ή στη Ρωσία (πιθανότατα δεν θα γινόταν δημόσια δίκη). Παρόλα αυτά δεν πρέπει να υπερβάλουμε όσον αφορά την ελαφρότητα των ΗΠΑ: είναι αλήθεια, οι ΗΠΑ δεν μεταχειρίζονται τους κρατούμενους τόσο σκληρά όσο η Ρωσία ή η Κίνα, γιατί απλά δεν έχουν ανάγκη αυτή τη βάρβαρη προσέγγιση (την οποία είναι πάντα έτοιμοι να εφαρμόσουν αν χρειαστεί). Με αυτή την έννοια οι ΗΠΑ είναι ακόμα πιο επικίνδυνες από την Κίνα, στο βαθμό που τα μέτρα που παίρνουν προκειμένου να ελέγχουν δεν γίνονται αντιληπτά ως τέτοια, ενώ οι βαρβαρότητες της Κίνας είναι σε δημόσια θέα.

Επομένως δεν είναι αρκετό να εκμεταλλευτείς ένα κράτος, προς όφελός σου, εναντίον κάποιου άλλου (όπως ο Snowden που χρησιμοποίησε τη Ρωσία ενάντια στις ΗΠΑ): χρειαζόμαστε ένα διεθνές δίκτυο που θα οργανώσει την προστασία των "whistleblowers" και την διάδοση του μηνύματός τους. Οι "whistleblowers" είναι οι ήρωες μας γιατί αποδεικνύουν ότι αν αυτοί που βρίσκονται στην εξουσία μπορούν να το κάνουν, μπορούμε και εμείς.

Πηγή: http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/sep/03/snowden-manning-assange-new-heroes?CMP=tw_t_gu